

מדינת ישראל
הכנסת

בש/שב

פרוטוקול מס. 20/ב
מישיבת ועדת הנספטים, שנתקיימה ביום ג'
כ"ו בטבת תשי"ג (13.1.55) בשעה 15.00.

נרכחים:

י. גורי - יו"ר
י. בדר.
ש. דיין
א. הרצפלד
ח. אריאב
י. פודר
ז. סוזאייב
ט. קלמר
א. אלישר

מזמנים:

לני אשכל - שר האוצר
ד"ר מוזס - מבקר המדינה
טר מאירי - משרד מבקר המדינה
טר זגגי - משרד האוצר
מר וילנצ'וק - מינהל החשמל
טר הרטמן - מנהל "עמידר"
מר בזק - מזכיר

סדר היום:

1. עניני החשמל.
2. המשך הדיון בדו"ח מבקר המדינה, נענין "עמידר".

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.

1. עניני החשמל:

היו"ר י. גורי:

אבקש את טר וילנצ'וק להביא לידיעת הוועדה את הטעם בענין העלות המחירים. בעתונות נאמר, כי הטמשה אינה מסכימה לתביעת החברה, להעלות תעריפי החשמל ב-18%. כן אבקשו למסור אם ישנה איזו הצעה מקילה בנוגע להשתתפות ברשת, וכן מה דעתו בענין המסקנות של ועדת המשנה לעניני החשמל.

מר וילנצ'וק:

ביוני שנה שעברה, לאחר דיון מקיף בוועדת
המשנה של ועדת הכספים טרכס על העלאת מחירי
החשמל ב-45% לצרכנים גיתיים ולתעשייה וב-40% לצרכנים בחקלאות. שר
האוצר הגטיח לחברה, שהסידור הוא להדושים בלבד. אך הדיון הנוסף לא
התקיים, והחברה ממשיכה עד היום לגבות לפי התעריף שאושר אז. החברה
מניחה שהפסדיה בשנה זו יגיעו לגבולות של 2 מליון לירות, אך אנו חולקים
על עצם הסכום, וזאת מאחר שאנו מחשבים את הבלאי לפי הנהוג בכל החברות
במשק, בו בזמן שהחברה רוצה לחשב את הבלאי לפי ערך הלירה כלפי ההשקעות
שהיא עשתה עד 1951, ולומר - לפי 2,8. החברה צריכה לשלם דיבידנדות
ל-1.300.000 מניות בכורה, וזה נכנס כהוצאות של החברה, אך החברה לא
שילמה דיבידנדות למניות רגילות לא ב-1951 ולא ב-1952. החברה דרשה
העלאה של 18%, אך לאחר דיון ממושך הגענו למסקנה שאם נעלה את כל התעריפים
ב-8% נוכל להגטיח לחברה בשנה הבאה השלום דיבידנדה של 5% ובלאי לפי
חישוב של לי"ש ל"י. אגב, החישוב הוא שהדיבידנדה למניות שהוצאו
באנגליה ב-לי"ש תשולם בלי"ש, כלומר - הדיבידנדה תהיה למעשה 14%.
לדעתנו, העלאה של 8% היא צנועה; לפי העלאה זו יהיה המחיר הטמוצע של
קילוואט חשמל 30,7 מיל, בו בזמן שבשנה שעברה היה המחיר הטמוצע 28,4.

מחיר זה בנוי על תעריף דיפרנציאלי. מאחר
שמצד חברי הוועדה ישנה התנגדות לתעריף זה, נדונו לציין, שכתוצאה מנסיון
של חצי שנה אני בטוח שזוהי הדרך הנכונה. ערכנו מחקר סטטיסטי על התצרוכת
של לירה בת 2 חדרים ונוהיות, אם אפשרות של שימוש ברדיו, טגהץ ומקרר,
והגענו לכמות של 40 - 41 אג' קו"ש. לפי מספרים שקיבלנו מחברת החשמל
מתברר, שביוולי-אוגוסט, צדכו 63% עד 40 קו"ש, ו-37% המקבלים חשמל יקר
יותר נתנו הכנסה נוספת של 15%. לולי היינו מכניסים את התעריף הדיפרנציאלי
- היתה תצרוכת החשמל יותר גדולה, ועומס התשלום של 15% הנוספים היה נופל
על כל האוכלוסייה, גם הצורכת פחות חשמל. העלאת המינימום ל-60%, כפי
שהוצע, יביא לידי כך, ש-80% מהאוכלוסייה יקבלו חשמל זול יותר, ואז יצטרכו
למעלות את התעריף הכללי, וכן היה גודל הגזבוז בחשמל, וזה בטוב שלדעתי
יהיה הצמצום באספקת החשמל מתמיד, מחוץ לחצי השנה הבאה, במשך 5 השנים
הקרובות, לפחות. על סך נסיון זה, אני ממליץ מאוד להמשיך בשיטה הנוכחית
של התעריף הדיפרנציאלי.

איני יודע אם אפשר לדבר עכשיו על הקטנת
מחירי החיבורים. אני מקווה לקבל בקרוב מספרים על תשלומי החיבורים במשך
9 החודשים האחרונים, ואז אוכל למסור לכם מהו המצב בנידון זה. גיחס לעצם
השאלה, הרי גם אם התשלום של 20 לירות לחדר הוא גבוה - אין הוא מהווה גורם
משפיע במחירים הגבוהים של הבניה. גיחס לבניה העממית - יש הבהרה רצינית.
החברה אינה מסתירה שזוהי דרך של מימון. החברה תקבל השנה קרוב ל-5 מליון
ל"י מתקציב הפיתוח, אך אין זה מטפיק עבודה; לחברה אין כסף כדי לשלם
את התמורה עבור הסחורה שהענקה הראשונה והשניה. על-כל-פנים, תוך חודש
עד חודש וחצי אוכל להביא לוועדה הצעה בענין זה.

ש.דיין: מהו הון ההשקעה המקורי של החברה?

מר וילנצ'וק:

ההון המקורי של החברה הוא 2.900.000 לי"ש
ומליון ל"י. נוסף לזאת יש לחברה קרנות:
קרן בלאי - 3.250.000 לירות; קרן לשעת-חירום - 100 אלף לירות; קרן
דרכה כללית - 750.000 לירות. תוך השנתיים האחרונות, הטמשלה כבר
השקיעה קרוב ל-13 מליון לירות בחברה, אשר אינן מופיעות במאזן זה מכיוון
שזה חל על ההשקעות החדשות של השנה הבאה להגדלת תשתית דידינג ב-100 אלף
קילוואט. אני מעריך את ערך המפעל ב-42 מליון לירות, והערכת החברה היא
60 מליון.

הינר י.הרי:

אני חושב שביטול התעריף הדיפרנציאלי במצב
הנוכחי של מצוקת החשמל, היא צורה משונה של
סובסידיה הניתנת על-ידי המרכנים שיכולתם היא מצומצמת. נראה לי שהמיכסה
של 40 קו"ש מתאימה לשימוש של משפחה בינונית אשר אינה טבזוזת חשמל.

בש/שב

ח. אריאג:

ברוב המכריע של הכתים נהוג לא לבזבז חשמל, בעיקר עקב העלאת התעריפים, ואין לשם כך צורך דוקא בתעריפים הדיפרנציאליים, לפיהם יוצא, שגם בכתים החוסכים חשמל משלמים עכשיו סכומים עצומים של 40 - 50 לירות עבור הודשיים.

ועדת המסנה, לאחר שבחנה את המספרים, חשבה שהמינועם של 40 קילוואט אינו מספיק, ויש להעמידו על 60 קילוואט. על-כל-פנים, פחות מ-50 קילוואט מהווה עוול, ומשום כך אני מציע להגדיל את המינועם ל-50 קילוואט לפחות, גם אם יצטרכו להעלות את מחירי החשמל ב-10 אחוז ולא ב-3%.

אני חושב שאין זה אסון אם החברה לא תשלם

בשנה כזאת דיבידנדות.

י. פדרר:

לפי הנסיון שלי, הסכומים לחיבורים הם הרבה יותר גבוהים, והם מהווים עול כבד על המשתכנים. הוצע פעם להגדיל את המחירים בעיר ולהקטין בכפר, ואני חושב שהצעה זו היא מוצדקת.

ברצוני לדעת מהם הסידורים בקשר להקמת מינהל החשמל, בעיקר בקשר לתכניות בעתיד. אני חושב שעלינו להקדיש פעם ישיבה לא לשאלות קונקרטריות, אלא לעתיד כל משק החשמל בארץ.

י. גורר:

אני חושב לדבר מסוכם את העובדה, שהברה המייצגת הון מחוץ-לארץ אינה משלמת דיבידנדות בטשך שנים. אצאצא על-ידי כך מועמדת כל שאלת השקעת ההון מחוץ-לארץ, לאו-דוקא למפעל זה, בטימן שאלה, כי גם אם מבטיחום נפלאות למשקיע החדש, ולא ברתנים כלום למשקיע הוותיק, מרחיע הדבר את המשקיע החדש. אני חושב, אצא לכן, שצריך לאפשר לחברה לשלם דיבידנדות, שהם סכומים קטנים באופן אבסולוטי, כי הון המניות של החברה הוא באופן יחסי קטן.

יש טענות חמורות נגד החברה בגלל העובדה שדוקא עכשיו היא מורידה את המונים הנוטפים. כן אין בטחון אם גם לאחר ההעלאה הנוכחית לא תדרוש החברה בעוד חודש-חודשיים העלאה נוספת.

בהזדמנות זו אני חושב שיש לקבוע כלל, שכל התעריפים נקבעים אחת לשנה, בחודש התקציב למשל, כי העלאות ארעיות פעמים מספר בשנה מכניסות ערבוביה למשק, מונעת כל אפשרות של קלקולציה משקית ויוצאת פסיכולוגיה חמורה של התייקרות.

ט. קלמדר:

יתכן שמחיר החיבורים אינו משפיע לגבי דירות יקרות בעיר, אך אני יודע, למשל, מקרה, שהחיבורים עלו לדירה בשכונה בחדרה למעלה מ-200 לירות, ואין אף שיכון שהחיבורים בו עולים 20 לירות בלבד.

ביחס להעלאת תעריפי החשמל, אני חושב שרצוי שייקבע באופן ברור לכמה זמן היא חלה, ולא נועמד שוב אצאלא לפני העלאה חדשה בקרוב.

א. אלשר:

ברצוני להעלות את שאלת החשמל בירושלים, בה פועלת חברה ללא איור, ללא מכוונות, ורק בגלל זכיון שקיבלה בזמן התורכים. אנו צריכים להמשיך ולסבול. אני מבקש לקבוע זמן לדיון בשאלה זו.

מר. וילנצ'וק:

משלומים לחיבורים: המחיר של 20 לירות לחדר הוא מסוג...

בש/שב

מחוץ לרשת הרגילה, היא מקבלת תשלום בוסף, לפי תעריפים קבועים. כאשר
בנדוק באיזו מידה אפשר להקל על תשלומי ההשתפות, ניקח בחשבון את שאלת
השיכונים. על-כל-פנים איני מתאר לעצמי שיכולה לבוא הקלה מלאה בנידון זה,
אך יכולים להעביר עומס מצד אחד לצד שני.

ההישוב להעלאת תעריפי החשמל נעשה על בסיס של
שנה אחת, עד ינואר 1954, על-פי אינדקס של 175 נקודות. עם השתנות האינדקס
בצטרף לשנות גם את התעריף, בהתחשב בעובדה, כי ההוצאות הקשורות באינדקס
מהוות 42% ממחיר החשמל.

החברה מורידה מונים אשר היה בהם צורך כשהיו
תעריפים מיוחדים למאור ולכישול. בית-הרושת מקומי החל בייצור מונים
בקנה-מידה גדול, והשנה הוא ייצר 10 אלפים מונים, אך התצרוכת תהיה של 25
אלף מונים לפחות לשנה.

העיכוב במיזוג חברת החשמל הירושלמית עם החברה
הארצישראלית חל מאחר שהחברה הארצישראלית היתה זריכה לקחת על עצמה את
התשלום של חובות החברה הירושלמית בש/טרלינגים ובסכומים רציניים.

הינ"ר י. גורי:
שר האוצר ושר המסחר והתעשייה נענו לבקשת הוועדה,
לעכב את העלאת התעריפים הירושלמים עד שיחברו
משא והמתן. יש להניח שהשייה זו עומדת בעינה.

ס ד כ ב: (1). לאשר את הצעת הממשלה להעלאת תעריפי החשמל ב-8%.

(2). לבקש מן האוצר לעשות מאמץ, להעלות את המינימום
של התעריף הדיפרנציאלי מעל 40%, גם אם הדבר ייחייב
העלאה גדולה במשהו מ-8% בתעריפי החשמל.

(3). הוועדה רושמת לפנייה, שהמשא ומתן על העלאת התעריפים
נערך לשנה שלמה, אך על יסוד 175 נקודות באינדקס, אלא
אם תחול העלאה ניכרת באינדקס.

(4). הוועדה מקווה לשמוע בעוד מספר שבועות את הצעת מינהל
החשמל ביחס לחיבורים.

(5). הוועדה תקיים דיון ביחס לעתיד אפשרות החשמל בארץ,
במסגרת הדיון על תקציב הפיתוח.

שר האוצר ל. אשכול:
ברצוני להודיע לוועדה, שהיום הגיע מאמריקה
אחד מגדולי מנהלי חברות החשמל שט, מר ספורן,
שהוזמן על-ידי ראש-הממשלה. הוא ישהה כאן ימים מספר לשם התייעצויות בעניני
החשמל בארץ.

2. המנדט הדין-נדר"ח מבקר המדינה בענין "עמידר":

הינ"ר י. גורי:
מר הרטמן, מנהל "עמידר", ביקש אותי להסכים
לכך, שהוא יערוך את דבריו כמנהל "עמידר", אך
לאחר שיקול הגעתי למסקנה, שעל מר הרטמן לדבר כאחד האנשים המופיעים מטעם
האוצר.

מר הרטמן:
כאשר קראתי את הדין-וחשבון של מבקר-המדינה,
אמרתי לעצמי שזהו דו"ח טוב. דובר שם על ליקורים

אך אינני יכול לתאר לעצמי כיצד אפשר לנהל טפעל גדול כזה ללא ליקויים. אינני מבין איך לא ניתן למנהל "עמידר" לתת למשרד מבקר-המדינה הטובה לפני שפורטס הדו"ח; אני בטוח שבדברים רבים היו, אז, מתקבלים בדו"ח בצורה אחרת.

"עמידר" הוקמה לפני 4 שנים על-ידי הסוכנות היהודית. היה צורך, אז, להקים 20 אלף דורות, ולשם כך הסוכנות גייסה את כל מי שאפשר היה לגייסו: חברות השיכון הצבוריות השתתפו בדבר, חגם הממשלה נתנה סליון לירות. כאשר שר האוצר המנוח נתן את הכסף הזה, הוא לא עשה זאת בהשתתפות אצאצא בשיכון.

אחרי שהוקם אגף השיכון, אצאצא התאוננו שחדל להיות ימים התפקיד של "עמידר" כמרכז עניני השיכון. ובאמת, אגף השיכון התחיל לבנות והתחיל אז ויכוח בין שר האוצר שאמר: כל הבניה ל"עמידר", לבין שרת העבודה, שאמרה: כל האדמיניסטרציה ל"עמידר". בפברואר 1949 עטדה להתקיים ישיבה בהשתתפות קפלן אז, גולדה מאירטון ואשכול כיושב-ראש החברה. אך בגלל סיבות מקריות לא התקיימה הפגישה, באותו יום, אחר כך נסע אשכול ללונדון, גולדה מאירטון לאמריקה. על שינויים במצב דיברו כל הזמן, וב-1949 כשבא אלינו נציג מבקר-המדינה, שאלתי אותו אם הוא יוכל לעזור להסדר. אך ההסדר לא בא, ובו בזמן שהממשלה נתנה הלוואות לחברות שיכון עבור בניה, הועטדה "עמידר" במצב בו היא לא קיבלה כסף. על כן הפטרו החברים.

לפני טכתב מ-20.4.50, שנשלח ל"עמידר" על-ידי דוד טנא ממחלקת הקליטה של הסוכנות, בו כתוב, שבהסתמך על המשא ומתן בין בא-כוח שלנו ומנהל אגף השיכון, רוסמת לפניה מחלקת הקליטה את הסידור של הקמת 1500 דירות לשיכון עולים במקומות אלה ואלה, שיימסרו לעולים חדשים, שתקבע מחלקת הקליטה של הסוכנות, 33% מהדירות תושכרנה לעולים, 30% תמכרנה ו-7% יימסרו למוסדות. הממשלה תדאג למשכנתא בסכום זה וזה, שכר-הדירה יהיה זה וזה, פקדון זה וזה, וכו' וכו'. מכאן תוכלו להבין, שלא "עמידר" אלא אגף השיכון והסוכנות הם שקצרו מה לבנות, למי לתת דירות, בכמה וכדומה. האמת עד היום היא, ש"עמידר" אינה יכולה לבנות אף דירה שלא באמצעות הסוכנות ובלי אישור אגף השיכון. למנהל "עמידר" נשאר רק לדאוג לכספים ולארגון הטכירה.

ביחס לשכר הדירה, הרי מ-587 אלף לירות שהיו לגבייה, לא נגבו עד היום רק 31 אלף לירות, כלומר - הגבייה מגיעה היום ל-93%. אם נקח בחשבון את העובדה ש"עמידר" מסרה מספר דירות כעזרה סוציאלית בלי לקבל שכר דירה, הרי למעשה "עמידר" גובה מן העולים 100% של שכר דירה.

אני זוכר שכאשר דנו בהקמת החברה אמרו: אם "עמידר" תבנה 20 אלף דירות - היא תמלא את תפקידה. והיום, עברנו כבר את 20 אלף הדירות, ביניהן רבות של 2 חדרים. המצב של "עמידר" כיום הוא, שב-31 בדצמבר שולמו המשכורות בחברה, וכן שולמו השטרות עד 15 לינואר. 800 דירות של "עמידר" עומדות ואין איש נכנס אליהן, ו"עמידר" אף משלמת חזרה כסף לאנשים ששילמו למפרע עבור הדירות האלה.

כשנשארתי מנהל יחידה בחברה, החלטתי לא להיות קשור בשום מפלגה, ולא קרה טקרה שמפלגה או יחיד קיפחו ב"עמידר". חשבתי שכאשר יבוא יום ואוכל להיות חופשי מ"עמידר" - אקבל קומפלימנט. כשאמרתי שבדצמבר לעזוב, אמר לי אשכול שעלי להשאר-ונשארתי, וכך נסחב הענין 4 שנים.

בענין הטילווח האמריקאי: במקרה הייתי אז בניו-יורק, קיבלתי הודעה ממר פודר, שעומדים לעשות זאת, טלגרפתי בגד. אך האוצר אמר לנו, שאסור לחתום שאין זה עבור הוטרם, כי יש התחייבות כלפי הבנק לייצוא. יתכן שבמסמכים של הממשלה כתוב כך או אחרת, אך עובדה היא שהשתמשו ב"עמידר" לשם זה רק לשם. אך אנשי האוצר, שחתמו כל הזמן על הוצאת הסחורות וידעו שאין זה בשביל "עמידר" - אטורים עכשיו אחרת.

בקשר לבניה: האם מישהו אומר שהבניה היתה טובה? נמצא לפני ניתוח של מכון התקנים המבוטט על 381 בדיקות בבניה פרטית ו-230 ב"עמידר". לפי טסטון זה, חוזק של אצא 40 היה ב"עמידר" 0.9%. מ-40 עד 80

בש/שב

היה ב"עמידר" 10,4% ובבניה הפרטית - 12,2%, ב-81 עד 120, היה ב"עמידר" 38,6% ובבניה הפרטית - 34%. הממוצע היה 51% ב"עמידר" ו-52% בבניה הפרטית.

ברצוני לציין, שנתנו ל"עמידר" 6 מליון ולא 7 מליון. כן פוטטם בעתונות ש"עמידר" גבתה 70 אלף במקום 600 אלף, כן נתקבל הרושם ש"עמידר" הייבת מליונים, ולא בדקו כמה, טצד שני, חייבים לה. היה זה רצוי, לכן, אם מבקר-המדינה היה מפקטט הכחשה למה שצטטצא שנתב בעתונים, כל אחד מאנשי העתונות אמר לי, שהם מפרסטים תיאור לא נכון של הדו"ח, מאחר שפחוק אוסר עליהם לפרטט את הדו"ח עצמו.

במשך 4 שנים שנשאתי בתפקיד זה חשבתי, שהפרידה תהיה אחרת. אך אני מניח שפרידה זו היא רגילה בכל עבודה צבורית. אני שמח שמישהו אחר ישא עכשיו בעול "עמידר". אני מקווה לתת לו את כל העזרה האפשרית, כדי ש"עמידר" תמשיך להצליח ולעבוד.

ברא מוזס:

ברצוני להעיר לדבריי מר הרטמן, שלא ניתן לו להביע דעה לגבי הדין וחשבון; נמצא לפני מכתב מ-25 גיולי 1952, בו מאשר מר אפשטיין מטעם החברה, שהוא קיבל את הטיוטה של הדו"ח. אם הארגון בחברה זו הוא כזה, שהחומר לא הגיע לידי המנהל - אין זו כמובן אשמתנו.

היור י. גורני:

הוועדה תמשיך בנושא זה ביום ג' הבא.
הישיבה סגורה.

הישיבה נועלה ב-17.35.